

KANCELARIA SENATU

BIURO KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

Warszawa, dnia 24 maja 2016 r.

BKS/DPK-134-32436/16 JK

Nr: 32436	Data wpływu 18 marca 2016 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 23 maja 2016 r.

NIEPEŁNOSPRAWNI

TEMAT

RENTA SOCJALNA DLA OSÓB Z DYSFUNKCJĄ SŁUCHU

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja indywidualna

Stanisław Porowski.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy o rencie socjalnej w celu objęcia prawem do renty socjalnej osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności – z ubytkiem słuchu ponad 80 decybeli.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji postuluje umożliwienie osobom o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności z dysfunkcją słuchu otrzymywanie renty socjalnej. Osoby takie mając 16 lat powinny stanąć przed komisją lekarską Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), która na podstawie audiogramu stwierdzającego ubytek słuchu ponad 80 dB oraz na podstawie zaświadczenia o ukończeniu szkoły dla głuchych powinna wydać orzeczenie o stopniu niepełnosprawności z symbolem 03-L. Powyższe kryteria powinny stanowić podstawę do przyznania renty socjalnej po ukończeniu 18. roku życia.

W opinii wnoszącego petycję, w ustawie o rencie socjalnej dyskryminuje się osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności uniemożliwiając im ubieganie się o rentę socjalną – tylko osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z całkowitą niezdolnością do pracy mają do niej prawo. Autor petycji jest zdania, że obowiązujące przepisy powodują nierówności społeczne i łamią art. 32 Konstytucji RP (zasada równości wobec prawa), dlatego proponuje rozszerzenie katalogu uprawnionych do renty socjalnej poprzez dodanie punktu 5 w art. 2 ustawy o rencie socjalnej uwzględniającego osoby wymienione w petycji.

Przyznanie renty socjalnej osobom o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności z dysfunkcją słuchu ma duże znaczenie również z tego względu, że aż 74% takich osób jest nieaktywnych zawodowo i boryka się z kłopotami finansowymi.

STAN PRAWNY:

Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78 poz. 483 ze zm.) w art. 2 stanowi, iż Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej. W myśl art. 32 wszyscy są wobec prawa równi i mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają pomocy w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej (art. 69).

Ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2013 r., poz. 982 ze zm.) określa zasady i tryb przyznawania oraz wypłaty renty socjalnej (art. 1).

Prawo do renty socjalnej przysługuje obywatelom polskim, cudzoziemcom i obywatelom innych państw, jeśli zamieszkują i przebywają na terytorium Polski, posiadają prawo stałego lub czasowego pobytu, kartę z „dostępem do rynku pracy”, mają status rezydenta UE, uchodźcy albo ochrony uzupełniającej (art. 2).

Renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało (art. 4 ust. 1):

- przed ukończeniem 18. roku życia;
- przed ukończeniem 25. roku życia w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej;
- w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Osobie, która spełnia te warunki przysługuje (art. 4 ust. 2) renta socjalna:

- stała, jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest trwała;
- okresowa, jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest okresowa.

Renta socjalna okresowa przysługuje przez okres wskazany w decyzji jednostki organizacyjnej (ZUS). Ustalenie całkowitej niezdolności do pracy należy do lekarza orzecznika ZUS. Renta socjalna wynosi 84% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy określonej w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS). Rentę tę waloryzuje ZUS na zasadach i w trybie określonych dla emerytur i rent z FUS. Renta socjalna nie przysługuje osobie uprawnionej do emerytury, uposażenia w stanie spoczynku, renty z tytułu niezdolności do pracy, renty inwalidzkiej lub strukturalnej, a także osobie uprawnionej do zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego lub nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego oraz osobie będącej właścicielem lub posiadaczem nieruchomości rolnej o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 5 ha przeliczeniowych (art. 7).

W przypadku zbiegu uprawnień do renty socjalnej z uprawnieniem do renty rodzinnej kwota renty socjalnej ulega takiemu obniżeniu, aby łączna kwota obu świadczeń nie przekraczała 200% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Kwota obniżonej renty socjalnej nie może być niższa niż 10% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy (art. 9). Prawo do renty socjalnej zawiesza się w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, tj. zatrudnienia, służby lub innej pracy zarobkowej albo prowadzenia działalności pozarolniczej. Za przychód uważa się także wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy, kwoty pobranych zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego, opiekuńczego; świadczenia rehabilitacyjne i wyrównawcze oraz zasiłki i dodatki wyrównawcze. Prawo do renty socjalnej ulega zawieszeniu również w razie osiągnięcia przychodu z najmu, podnajmu,

dzierżawy, poddzierżawy itp. oraz innego przychodu zaliczonego do źródeł przychodów podlegających opodatkowaniu na zasadach określonych w art. 27 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Prawo do renty socjalnej zawiesza się za miesiąc, w którym zostały osiągnięte przychody w łącznej kwocie wyższej niż 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego do celów emerytalnych. Pobierający rentę socjalną lub jego przedstawiciel ustawowy są obowiązani powiadomić ZUS w pisemnym oświadczeniu o osiągnięciu przychodu w wysokości powodującej zawieszenie prawa do renty (art. 10).

Postępowanie w sprawie przyznania renty socjalnej wszczyna się na podstawie wniosku osoby ubiegającej się o rentę socjalną lub jej przedstawiciela ustawowego oraz na wniosek innej osoby albo kierownika ośrodka pomocy społecznej, działających za zgodą uprawnionego. W przypadku, gdy uprawnienia do renty rodzinnej zostały ustalone przez organ emerytalno-rentowy, organ ten ustala, w drodze decyzji, wysokość renty socjalnej – wypłaca rentę, odmawia wypłaty lub wstrzymuje wypłatę. Od decyzji w sprawie renty socjalnej wydanej przez ZUS lub przez organ emerytalno-rentowy przysługują osobie ubiegającej się o rentę środki odwoławcze przewidziane dla decyzji w sprawach emerytur i rent zgodnie z ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych (art. 12). Renta socjalna oraz koszty jej obsługi są finansowane z budżetu państwa (art. 14). W postępowaniu w sprawach o rentę socjalną stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego (art. 16).

Komunikat Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 15 lutego 2016 r. w sprawie kwoty przychodu odpowiadającej 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za IV kwartał 2015 r. ogłoszonego do celów emerytalnych stosowanej przy zawieszeniu renty socjalnej (M. P. 166) wydany na podstawie art. 10 ust. 9 ustawy o rencie socjalnej, w którym podano, że od 1 marca 2016 r. kwota ta wynosi 2846,90 zł.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 września 2003 r. w sprawie przyznawania renty socjalnej (Dz. U. Nr 170, poz. 1656) wydano na podstawie art. 11 ust. 3 ustawy o rencie socjalnej. Rozporządzenie określa wzór wniosku o przyznanie renty socjalnej, wykaz wymaganych dokumentów oraz tryb postępowania w sprawach o przyznanie renty socjalne. Wzór wniosku o przyznanie renty socjalnej wraz z instrukcją jego wypełnienia stanowi załącznik do rozporządzenia.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 ze zm.) reguluje sprawy osób niepełnosprawnych – niepełnosprawność definiuje jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia

sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Celem rehabilitacji społecznej jest stworzenie niepełnosprawnym warunków uczestniczenia w życiu społecznym oraz kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw sprzyjających integracji z tymi osobami (art. 9).

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. została ratyfikowana przez Polskę 6 września 2012 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169). Jej celem jest poprawa sytuacji osób niepełnosprawnych. Konwencja w preambule potwierdza m.in. powszechność i niepodzielność wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz zagwarantowanie osobom niepełnosprawnym pełnego korzystania z nich bez dyskryminacji. Podkreśla znaczenie, jakie ma dla nich samodzielność i niezależność, w tym wolność dokonywania wyborów. Aby umożliwić osobom niepełnosprawnym prowadzenie niezależnego życia i pełne uczestnictwo we wszystkich jego aspektach, Konwencja zobowiązuje państwa-strony do podejmowania działań zapewniających – na zasadzie równości z innymi osobami – dostęp do wszystkich urządzeń i usług powszechnie zapewnianych, zarówno w miastach jak i na wsi (art. 9).

PRACE LEGISLACYJNE:

Brak.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Sejm: petycja (Nr petycji BKSP-145-62/16) w sprawie zmiany ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej poprzez przyznanie prawa do renty socjalnej osobom pełnoletnim, u których stwierdzono całkowitą głuchotę lub obustronne upośledzenie słuchu, mierzone na częstotliwości 2000 Hz o natężeniu od 80 dB. Petycję złożył do Sejmu 16 lutego 2016 r. pan Mariusz Nowak, 18 lutego skierowano ją do Komisji do Spraw Petycji.

Petycja dotyczy zapewnienia renty socjalnej osobom niesłyszącym w celu zagwarantowania im zabezpieczenia społecznego w związku z ograniczonymi możliwościami zatrudnienia na wolnym rynku pracy ze względu na ich niepełnosprawność. Autor petycji stwierdza, że przepisy ustawy o rencie socjalnej w obecnym brzmieniu powodują „głębokie dysproporcje w realiach życia, zabezpieczeniu socjalnym, warunkach ekonomicznych, dostępie do rehabilitacji itd. pomiędzy osobami głuchymi a resztą społeczeństwa polskiego”.

18 maja 2016 r. rozpatrzono petycję – komisja podjęła decyzję o nieuwzględnieniu żądania będącego przedmiotem petycji.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej otrzymało 17 lutego 2016 r. petycję zawierającą postulaty analogiczne do zawartych w petycji nadesłanej do Sejmu. Trwa analiza petycji, przewidywany termin załatwienia – nie później niż do 10 lipca 2016 r.

INFORMACJE DODATKOWE:

Pojęcie „naruszenie sprawności organizmu” nie zostało przez polskiego ustawodawcę sprecyzowane, w ten sposób pozostawiono organom orzekającym (medycznym i sądowym) ustalanie, na czym polega jego istota. Wprowadzając tę klauzulę generalną ustawodawca dążył do objęcia omawianym pojęciem wszystkich możliwych chorób i rodzajów niepełnosprawności, powodujących całkowitą niezdolność do pracy. Niepełnosprawność jest pojęciem szerszym niż niezdolność do pracy – nie każda osoba niepełnosprawna jest osobą całkowicie niezdolną do pracy. Tylko całkowita niezdolność do pracy jest podstawą przyznania prawa do renty socjalnej. Mimo posiadania orzeczenia o całkowitej niezdolności do pracy osoba niepełnosprawna ma prawo pracować.

ZUS: renta socjalna ma charakter świadczenia zabezpieczającego, kompensuje brak możliwości nabycia uprawnień do świadczeń z systemu ubezpieczenia społecznego ze względu na to, że całkowita niezdolność do pracy powstała przed wejściem na rynek pracy.

Jak wynika ze statystyk ZUS, młode osoby niepełnosprawne całkowicie niezdolne do pracy (w wieku do 29 lat) stanowią najliczniejszą grupę wśród pobierających rentę socjalną.

W 2014 r. rentę socjalną pobierało około 270 tys. osób, łączna kwota pomocy finansowej z budżetu państwa wyniosła około 2267,30 mln zł – wysokość renty socjalnej od marca do grudnia 2014 r. wynosiła 709,34 zł. Obserwuje się coroczny wzrost liczby osób pobierających rentę socjalną.

Do końca września 2003 r. renta socjalna była przyznawana i wypłacana przez ośrodki pomocy społecznej. Od 1 października 2003 r. organem realizującym tę rentę stał się ZUS – od wejścia w życie ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej. W szczególnych wypadkach renta socjalna jest wypłacana przez inne organy emerytalno-rentowe jak np. Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Renta socjalna od 1 marca 2016 r. wynosi 741,35 zł brutto, jest świadczeniem podlegającym opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych – od renty socjalnej odlicza się zaliczkę na podatek dochodowy oraz potrąca się składkę na ubezpieczenie zdrowotne.

Organ egzekucyjny może dokonywać zajęcia z renty socjalnej tej części przysługujących zobowiązanemu świadczeń, która nie jest zwolniona spod egzekucji, na pokrycie egzekwowanych należności pieniężnych wraz z odsetkami i kosztami egzekucyjnymi z tytułu niezapłacenia w terminie należności – w oparciu o art. 79 ustawy – Postępowanie egzekucyjne w administracji.

Osoby pobierające rentę socjalną mają prawo ubiegać się o przyznawane bez

kryterium dochodowego zasiłki pielęgnacyjne (153 zł – na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych), o dodatki mieszkaniowe (ustawa o dodatkach mieszkaniowych) oraz dodatki energetyczne (ustawa – Prawo energetyczne). Ponadto w uzasadnionych przypadkach rencista socjalny może ubiegać się o specjalny zasiłek celowy z pomocy społecznej, który nie podlega zwrotowi (obowiązuje kryterium dochodowe).

Osobom pobierającym rentę socjalną przysługuje tzw. ulga rodzinna lub prorodzinna na podstawie art. 27f ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Jest to odliczenie od podatku dochodowego. Zgodnie z art. 6 ust. 4 ustawy pod pojęciem „dziecka” należy rozumieć nie tylko małoletniego, ale również – bez względu na wiek – osobę, która otrzymuje rentę socjalną.

Uprzywilejowanie wyrównawcze (lub dyskryminacja pozytywna) jest to uprzywilejowanie prawne, które w świetle norm konstytucyjnych i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego jest dopuszczalne. Oznacza odmienne traktowanie podmiotów podobnych do siebie w celu wyeliminowania rzeczywistych nierówności rozumianych nie jako posiadanie różnych praw i różnych obowiązków, ale jako dysponowanie nierównymi zasobami do korzystania z tych samych praw i obowiązków. Zasady polskiej polityki społecznej oparte są na równości wobec prawa. Wyrazem tego są postanowienia zawarte w Konstytucji RP i dokumentach międzynarodowych. Z tych względów państwo stosuje uprzywilejowanie wyrównawcze w postaci zachęt ekonomicznych dla pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne, dodatkowe świadczenia dla niepełnosprawnych dzieci i ich opiekunów, w systemie podatkowym ulgi od dochodów osobistych itp. Mimo to nadal występują przypadki dyskryminacji w traktowaniu osób niepełnosprawnych.

Brak zasobów finansowych u osób niepełnosprawnych jest związany z ograniczeniami będącymi wynikiem wrodzonej lub nabytej niepełnosprawności, która z kolei skutkuje brakiem dochodów lub ich bardzo niskim poziomem. Autorzy licznych publikacji na temat dyskryminacji osób niepełnosprawnych odwołują się do powszechnych praw człowieka, w tym – do pojęcia godności ludzkiej. Ograniczona pomoc socjalna wobec osób niepełnosprawnych może być odbierana jako dyskryminacja tej grupy społecznej i działanie niezgodne z prawami człowieka. W hierarchii społecznej osoby te znajdują się *de facto* niżej niż pozostali członkowie społeczeństwa, nadal są bowiem postrzegane przez pryzmat swych ograniczeń (deficytów), a nie możliwości. Warunki środowiskowe i finansowe utrudniają im zdobycie wykształcenia, zatrudnienia i wypełnianie ról społecznych, co dodatkowo spycha je na margines społeczeństwa. Trudno jest im dotrzeć do decydentów z żądaniem zmiany istniejącej sytuacji.

Raport Zespołu ds. Głuchych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich (2014 r.)

W Polsce sytuacja osób głuchych oceniana jest jako niekorzystna mimo podpisania w 2007 r. i ratyfikowania w 2012 r. pierwszej umowy międzynarodowej – „Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych” – kompleksowo normującej prawa osób z niepełnosprawnościami oraz precyzującej obowiązki państw-stron w zakresie ich przestrzegania i ochrony.

Zdaniem autorów raportu, za osobę głuchą uznaje się taką osobę, która w naturalnym procesie nabywania języka nie przyswoiła języka polskiego z powodu niedostępności kanału wokalnie-audytywnego i jej językiem rodzimym jest Polski Język Migowy (PJM). Polszczyzna w mowie i piśmie jest dla głuchego taką barierą jak język obcy. Głusi Polacy stanowią mniejszość językową (jak np. mieszkający w Polsce Romowie). Liczbę głuchych szacuje się na ok. 50–100 tysięcy osób, które żyją w rozproszeniu.

W opracowaniu dokonano analizy typów osób głuchych, są to:

- głusi dynastyczni tj. dzieci osób głuchych;
- głusi – dzieci rodziców słyszących i nie znających Polskiego Języka Migowego (najliczniejsza grupa w Polsce);
- głusi, których dzieci są słyszące (słyszające dzieci głuchych nazywa się CODA).

W rozdziale IX raportu podkreśla się, że głusi Polacy mają własną kulturę opartą na języku migowym (PJM). Pierwszym językiem głuchego, na którym powinna być oparta edukacja to Polski Język Migowy (PJM), dopiero drugim jest język polski wykładany według zasad nauczania języków obcych. Pomimo wielu funkcjonujących rozwiązań prawnych, społeczna sytuacja osób z dysfunkcją słuchu wymaga zmian i wspólnego zaangażowania rządu, samorządów oraz partnerów społecznych.

OPRACOWAŁA

Jolanta Krynicka

DYREKTOR

Anna Pomianowska-Bąk